

Za předčasný odchod ze vzdělávání je v rámci EU považována situace, kdy mladý člověk ve věku 18-24 let nezískal ani nižší střední vzdělání (vyučení) a nestuduje. V kontextu dětí ze sociálně vyloučeného prostředí však k odchodu ze systému formálního vzdělávání dochází mnohem dříve. Častý je odchod již na začátku docházky do střední školy, což souvisí mj. s malou podporou v rodině, neznámým prostředím střední školy i špatnou volbou oboru studia. Možnost výběru středoškolských oborů je navíc omezena pro žáky, kteří splní povinnou školní docházku bez dokončení základního vzdělání, protože opakovali během školní docházky ročník. Z řady výzkumů a evaluací vyplývá, že školní neúspěšnost lze výrazně snížit již participací dětí na předškolním vzdělávání. Řešení problému až v případě nenastoupení žáků na střední školu nebo odchodu z ní je naopak ztíženo řadou faktorů, které jejich úspěšnost snižují.

# náročná životní situace dítěte ohroženého drop-outem ze vzdělávání v kontextu sociální práce a sociálních služeb

**1. jak ji  
definujeme**

**2. které služby  
na situaci  
mohou  
reagovat a jak**

**3. co  
může  
dělat kraj**

**4. kde jsou  
limity  
relevantních  
resortů**

**KPSS+**

Zátěžové situace jsou náročné životní situace, se kterými se člověk musí vyrovnávat a které mohou mít na jeho zdraví různý dopad. Tvoří přirozenou součást života – jsou nezbytné pro normální utváření osobnosti. Nebezpečná je však jejich neúměrná intenzita nebo kumulace v omezeném časovém úseku. V průběhu života si osvojujeme různé strategie, jak zátěž řešit a zvládat.

Náročná (zátěžová) situace u daného jedince vyvolává stav nadměrného zatížení nebo ohrožení, spojeného s úbytkem uspokojení, ohrožující jeho celkovou tělesnou i duševní pohodu. Může se jednat o mnohé situace – pro člověka má různá situace různý subjektivní význam a může vyvolat rozmanité reakce.

**NŽS u  
dítěte**  
=>drop-out

Jaké jsou nejvíce zátěžové životní situace?

Úmrtí partnera

Rozvod

Uvěznění

Úmrtí blízkého člena rodiny

Úraz nebo vážné zranění

Sňatek

Ztráta zaměstnání

Narození dítěte

Změna finančního stavu

Změna odpovědnosti v zaměstnání

Problémy a konflikty s nadřízeným

Změna pracovní doby či podmínek

**ROZVOD  
rodičů**

**TRESTY,  
AGRESE V  
RODINĚ**

**NEFUNKČNÍ  
VZTAHY V  
RODINĚ**

**KONFLIKTY VE  
ŠKOLE S  
PEDAGOGY**

**VLASTNÍ ZÁVISLOST  
(ALKO,DROGY,PC,...)**

**NEEXISTUJÍCÍ  
NÁPLŇ  
VOLNÉHO  
ČASU -  
TRÁVENÍ  
ODPOLEDNE**

**PROBLÉMY V  
ZAMĚSTNÁNÍ  
RODIČE**

**SŇATEK  
ROZVEDENÝCH  
RODIČŮ**

**NAROZENÍ  
SOUROZENCE**

**OSAMĚLOST**

**KONFLIKTY VE  
ŠKOLE SE  
SPOLUŽÁKY**

**DISHARMONICKÉ ČI  
NEFUNKČNÍ VZTAHY  
S VRSTEVNÍKY  
MIMO ŠKOLU**

**ZÁVISLOST  
RODIČE**

**NEZAMĚSTNANOST  
RODIČE**

**FIN.NESTABILITA ČI  
ZADLUŽENOST  
RODINY, nejisté  
bydlení**

**ŽIVOT JEN  
S 1  
RODIČEM**

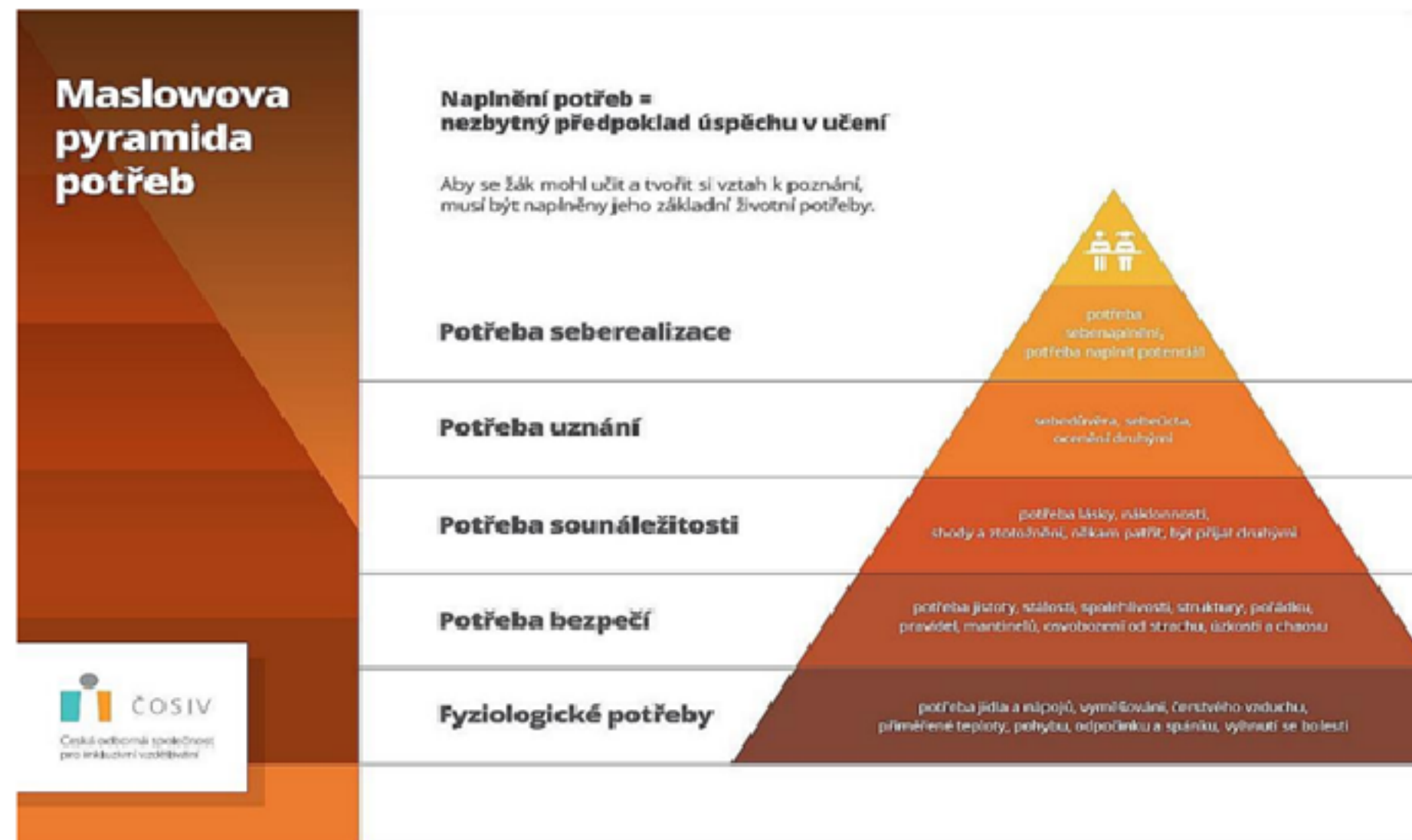
**PRARODIČE  
NEJSOU NABLÍZKU  
ČI DÍTĚ  
NEPODPORUJÍ**

**KRIMINÁLNÍ  
AKTIVITA  
RODIČE ČI  
VLASTNÍ**

## 4 ZÁKLADNÍ POTŘEBY DĚTÍ A DŮSLEDKY JEJICH NENAPLNĚNÍ V RODINNÉM A ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Přestože příčiny náročného chování mohou pramenit z různých prostředí, potřeby dětí jsou v těchto prostředích identické. Potřeba naplnění základních lidských potřeb je vlastní všem lidem. Tato skutečnost je klíčovým východiskem pro podporu duševního zdraví dětí ve škole. Stres, který nenaplnění základních lidských potřeb působí, má na děti z důvodu jejich vyvíjející se psychiky výrazně negativější dopad než na dospělé.

Lidské potřeby hierarchizoval Abraham Harold Maslow do následující pyramidy:



Dlouhodobé či opakované prožívání nenaplnění základních potřeb v raném věku způsobuje vývojové trauma, které je z pohledu realizované intervence to nejnáročnější.

Je-li škola prostředím, které dítěti dává jistotu, je strukturované a předvídatelné, nabízí přijetí, uznání a úctu ze strany spolužáků i vyučujících, vytváří vhodné podmínky pro učení všech dětí, i těch, jejichž základní potřeby nejsou naplňovány v prostředí rodiny.

Pro účely zákona 108/2006 o SoS se přirozeným sociálním prostředím rozumí rodina a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity...



Přístupy k náročnému chování dětí a žáků ve školách a školských zařízeních a možnosti jeho řešení, ČŠI, 2021

**Jak definujeme  
NEPŘÍZNIVOU  
SOCIÁLNÍ SITUACI  
(NSS) dítěte  
OHROŽENÉHO  
drop-outem?**

\*popis problému z  
pohledu klienta =  
DÍTĚTE/jeho  
zastupující osoby =  
RODIČE

**NEPŘÍZNIVOU  
SOCIÁLNÍ  
SITUACÍ dle  
z.o SoS  
108/2006 je...**

...oslabení nebo ztráta  
schopnosti z důvodu věku,  
nepříznivého zdravotního  
stavu, pro krizovou sociální  
situaci, životní návyky a  
způsob života vedoucí ke  
konfliktu se společností,  
sociálně znevýhodňující  
prostředí, ohrožení práv a  
zájmů trestnou činností jiné  
fyzické osoby nebo z jiných  
závažných důvodů řešit  
vzniklou situaci tak, aby toto  
řešení podporovalo sociální  
začlenění a ochranu před  
sociálním vyloučením,

...posouzení se děje  
ve zjištění zvládnutí  
klienta svých  
požadavků na  
vlastní život (potřeb)  
a zjištění požadavků  
prostředí, ve kterém  
klient žije...

Sociální začleňování je proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný

kdy vstupuje sociální práce/služba do výchovně vzdělávacího procesu?

Nepříznivá soc.situace není statická, neustále se vyvíjí a tato dynamičnost klade nároky na opakované přehodnocování, které musí být nedílnou součástí procesu poskytování SoS.

# FÁZE VSTUPNÍ DIAGNOSTIKY

Anamnesticky ověřovat výchozí podmínky dítěte pro vzdělávání - "zda se dítě může vzdělávat".

kdy mohou vstupovat další členové MD týmu?

...zdravotnictví..

FÁZE výsledného posouzení proměn u žáka – tedy hodnocení výsledků, kterých dosáhl!

FÁZE MOTIVACE

## VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROCES

formuje osobnost v průběhu celého jeho vývoje a řídí k optimálnímu rozvoji schopností

FÁZE REGULACE

FÁZE REALIZACE

**KPSS+**

**jak,  
kudy  
na to?**

Proces posouzení je zároveň i zdrojem důležitých informací pro plánování sociálních služeb. Proto je i v zájmu klienta, aby tato zobecněná data byla přes nastavené komunikační toky posílána do procesů plánování a síťování. Příkladem komunikačních toků je předávání informací obci prostřednictvím komunitního plánování. Na základě získaných informací si obec identifikuje potřeby, které se promění v komunitní plán sociálních služeb. Zároveň se tyto závěry dostanou i do procesů plánování a síťování na krajích, kde se nastavuje síť, která je financována z veřejných prostředků. A právě jejím základem je kvalitní sběr potřeb obyvatel, které vyplývají z nepříznivé sociální situace.

Institut „nepříznivá sociální situace“ je východiskem a předmětem poskytování sociálních služeb, MPSV

Kritérium

**b) Poskytovatel vytváří podmínky, aby osoby, kterým poskytuje sociální službu, mohly uplatňovat vlastní vůli při řešení své nepříznivé sociální situace;**

**a) Poskytovatel nenahrazuje běžně dostupné veřejné služby a vytváří příležitosti, aby osoba mohla takové služby využívat;**

**b) Poskytovatel zprostředkovává osobě služby jiných fyzických a právnických osob podle jejích individuálně určených potřeb;**

**c) Poskytovatel podporuje osoby v kontaktech a vztazích s přirozeným sociálním prostředím; v případě konfliktu osoby v těchto vztazích poskytovatel zachovává neutrální postoj.**

**Které  
soc.služby na  
situaci mohou  
reagovat a  
jak?**

**Jaké jiné veřejné  
instituce/služby  
mohou pomoci a  
jak?**

**\*popis zdrojů  
klienta, rodiny,  
komunity, dalších  
veřejných služeb  
mimo SoS**

## **§ 2 Základní zásady**

**(1) Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství (§ 37 odst. 2) o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.**



**Osobní cíle  
dítěte v tíživé  
situaci v  
souvvislosti s  
rizikem  
drop-outu?**

- Optimální osobní cíl směřuje k takové formě a míře pomoci, která eliminuje, snižuje tíživost nebo zpomaluje negativní progresi vývoje nepříznivé sociální situace a umožní klientům v budoucnosti žít v maximální možné míře jako jejich vrstevníci, kteří službu nevyužívají.

**Sdílené cíle  
spolupráce...**

- Cíle spolupráce, jsou ty osobní cíle spojené s řešením nepříznivé sociální situace , které může žadatel / klient řešit za pomoci sociální služby (v rozsahu její garantované nabídky).

- narození až  
povinný rok  
MŠ/příprava  
na vstup do ZŠ

- nástup  
do školy a  
celý první  
stupeň

**..s kým ten  
problém bude  
dítě řešit?**

- 2.stupeň  
až  
přechod  
na ZŠ

**dle  
věku:**

- 15+  
specificky

## Co může dělat kraj?

\*jak byl problém dosud řešen a proč není řešení vyhovující

Pravidelné setkávání škol a sociálních institucí (nzd, ospod, sas, ..) na úrovni města. (S některými jsme nakontaktovali, ale někdo se spolupráci vyhýbá)

např. rozšířit KPSS do školské agendy?

Shromažďovat informace, monitorovat

metodické vedení, vyjasnění kompetencí, mezirezortní spolupráce

stipendijní programy

Vytvořit síť zodpovědných osob, zástupců týmů, které pracují s ohroženými dětmi, tuto práci financovat

financovat navazující služby a sociální služby prevence, které se tématu věnují a je podložena jejich potřebnost

podpora prostředí pro trávení volného času neformálním způsobem

Podporovat a propagovat učební obory, upravovat zaměření oborů SŠ dle potřeb a zájmu žáků ZŠ.

snížení administrativní zátěže pro školské zařízení - hledat s krajem cestu, jak sjednotit/zjednodušit administrativu různých programů tak, aby je školská zařízení využívala

mezioborová spolupráce a komunikace

Říkat všem, že je to důležitý problém

podpora vzniku pozice soc. pedagoga, soc. prac. na školách

zapojení rodičů/rodiny do fungování školy

Využití zkušeností stipendijního programu Romea. Modifikace programu MŠMT

možnost uspořádání Konference na úrovni kraje za účelem vzájemné mezirezortní propojení

přizpůsobovat dotační programy, ze kterých jdou financovat vhodné služby a návazné programy

Možnost iniciovat případové konference v indikovaných případech

Podpora organizovaného času ve škole.

větší rozhodovací možnost co se obědů do škol týká (aby nezáleželo jen na rodičích)

obědy do škol (jako motivační prvek) - aby bylo co nejvíc škol zapojených do projektu

představení sociálních služeb na poradách se školními metodiky prevence

## Limity dotčených agend/ resortů?

např. škola plánuje primárně s dítětem, sociální služba/práce primárně s rodičem

Rodinám se "nevyplatí", aby dítě studovalo na SŠ (nastavení dávkového systému)

stabilní financování podpůrných pedagogických pozic - školní psycholog, speciální pedagog, sociální pedagog, asistent pedagoga

## JAK OBRUŠOVAT HRANY

### Problematika sdílení informací mezi institucemi

nelegislativní ukotvení třídnických hodin, pozice sociálního pedagoga a kariérového poradce ve školách

omezená spolupráce školského zařízení a neregistrovaných sociálních služeb nebo institucí (OSPOD)

Některé děti nespádají do agendy SPOD. Je nutné s nimi pracovat mimo systém SPOD. Domnívám se, že řešením by mohl být sociální pracovník ve školách.

rozvíjet vzájemnou důvěru mezi školou a sociálními službami, které mohou pomoci - poznávat se navzájem, porozumět si

umělé rozdělení vzdělávání a podpůrných sociálních služeb, rozdělení pohledu na dítě z pohledu různých stupňů vzdělávání (MŠ, ZŠ, SŠ)

Podpora mezičlánku mezi školou a OSPOD, viz. Chomutov.

často nejasné metodiky výkonu sociálních služeb

### nevyjasněnost kompetencí školy a sociálních služeb

problém řešit včas a komplexně - zkusit řešit i hlubší důvody neprospívání žáka

Neochota spolupráce ze strany Úřadu práce v některých obcích. Zcela odlišný pohled na výkon sociální práce.

individuální  
motivační  
přístup, úzký  
kontakt s  
klientem.

Pohled z  
oblasti  
sociálních  
věcí,  
propojování

autorita  
pedagoga

prostředníci  
mezi rodinou  
a školou

prevence  
předčasného  
odchodu v rámci  
individuálního  
plánová mezi  
OSPOD, rodinou a  
dítětem v  
Individuálním plánu  
ochrany dítěte

podpora  
rodičovských  
kompetencí

Koordinace  
pomoci

**Jste člen MD týmu  
pro prevenci  
předčasných  
odchodů - popište 1  
větou svoji  
nepostradatelnou  
roli - co Vy do týmu  
přinášíte?**

komunikační  
most mezi  
rodiči, žáky,  
pedagogy a  
úřady

Nápomoc při  
tvorbě  
krajských  
strategických  
dokumentů

Umožňují sdílet  
informace mezi  
lidmi z různých  
oborů se společným  
cílem zabránit drop  
outům.

Sledování,  
jestli se nám  
práce daří  
(monitoring)

sbližování  
školy a  
sociálních  
služeb

mapování dobrých  
praxí a prostor pro  
spolupráci sociální a  
vzdělávací oblasti

připomínkové  
řízení  
legislativních  
změn ve  
školství

Sociální pracovník  
rychle kontaktuje  
rodinu na základě  
podnětu školy a  
společně hledají  
řešení situace.

výchovný poradce/  
sociální pedagog na  
plný úvazek, (ne  
dělený s učitelskou  
pozicí), který bude  
sřařem,  
koordinátorem,  
zpracovatelem  
informací....

podpora pro učitele,  
aby měli prostor  
věnovat pozornost  
potřebám  
ohrožených dětí

**psycholog**

**Právník, který  
by pomohl  
ošetřit sdílení  
informací**

Někdo, kdo by  
dostal  
zodpovědnost za  
celý proces kolem  
dítěte, i shora  
(nahrazení  
nefunkční rodiny)

Koordinátor - ten,  
kdo bude mít  
maximální přehled o  
službách,  
možnostech řešení

ten, kdo má čas  
hledat kapacity  
rodin a žáků a  
následně zpracovat  
tyto informace pro  
ostatní ve škole

**Jaký typ  
podpory nám  
tu schází, co  
by měl umět  
ten, kdo by  
tým doplnil?**

pracovník školy i se  
sociální kompetencí. v  
podstatě by to  
shrnovalo více  
dovedností, které tady  
dnes zazněly. mohlo  
by tím být i trvale  
vyřešeno financování  
této pozice.

služby sociální  
prevence a  
navazující  
služby je  
potřeba více  
financovat

Někdo z volnočasu  
(mimo školu i služby  
pro sociálně  
vyložené), ala  
skautský vedoucí :-)

mezičlánek - mezi  
školou a než se dítě  
dostane do SPOD  
(aby se tam  
nedostalo)

práce s  
rodinou (která  
nemá důvěru  
v instituce)

sociální  
pracovník na  
škole, který  
není pedagog,  
nezodpovídá  
se řediteli

# MONITORING

1. jaké informace o dětech v této situaci sbíráte - formálně, neformálně?

2. k čemu Vám tyto info jsou, jak s nimi dál pracujete?

3. jak mezi sebou sdílíte informace?

4. jaké informace Vám scházejí v tomto kontextu?

I.

Pro jádrový problém a jednotlivé klastry jsou definovány klíčové ukazatele (headline indicators), podle nichž je měřen (objektivizován) jeho význam a rozsah. Význam problému charakterizuje jeho závažnost, rozsah problému velikost dotčené populace. Objektivizace znamená, že je odlišena interpretace skutečnosti (vnímání reality a konstrukce této reality na základě tohoto vnímání) od objektivní (měřitelné) reality. Vnímání problému může být jednou z příčin jeho závažnosti, nelze je tedy opomíjet nebo zlehčovat, ale vyžaduje odlišnou strategii řešení (viz problém sebenaplňujících se předpovědí).

II.

Pořadí příčin a efektů je důležité a musí být logické, tedy bez chybějícího článku nebo nesouvisejícího vztahu. Pokud má nějaká příčina více efektů, jsou umístěny vedle sebe. Po odsouhlasení pořadí nebo umístění všech vztahů příčin a efektů je možno je propojit svislými spojnicemi. Související příčiny nebo efekty je možno propojit vodorovnými spojnicemi.

III.

Co je přesně cílem? (Chceme, aby děti šly na střední, aby ji dodělaly, aby došly do 9. třídy, nebo naopak chceme, aby chodily do MŠ, neopakovaly ročník a věnovaly se volnočasovým aktivitám, nebo dokonce aby měly funkční rodiny, stabilní a důstojné bydlení...)

Co nám vadí na současném stavu, t. j. že nějaké procento dětí nedokončí 9. ročník (neuplatnitelnost na trhu práce, reprodukce sociálního vyloučení, nerovný přístup ke vzdělání, nedostatek podpory pro děti, nedostatečné zapojení kraje do řešení situace na školách...)?

Kolika procent dětí se to týká?

Kde tyto děti bydlí (distribuce v území, souvislost se SVL...)?

Co mají společného? V rodině, ve vzdělávací trajektorii, z pohledu diagnostiky...

Co všechno bychom o těch dětech tedy měli zjišťovat?

Co všechno budeme při práci s nimi sledovat? Kdo to bude zjišťovat, jak a kam to bude zaznamenávat, jak často, kdo to bude vyhodnocovat...?

Jak budeme změny komunikovat (v rámci organizace, veřejnosti...)?

Monitoring...

čeho a  
čím

- \*co se sleduje a vyhodnocuje
- \*co se sleduje a zatím nevyhodnocuje
- \*co se nesleduje, a potřebujeme sledovat

Co sledujeme? – dítě (výchozí situace); - intervence (co se děje);  
- změnu (co se stalo, k čemu to vedlo, co se změnilo); ...?

**JAK SI  
MONITORING  
V TÝMECH  
VĚST**

**kraj...**

sledování dat  
na úrovni  
kraje, aby  
mohl  
nastavovat  
politiky

sledování  
funkčnosti sítí  
a spolupráce

**IP  
dítěte...**

včasný záchyt dítěte  
dostatečně  
metodologicky  
zmapován, funguje?

vyhodnocování  
sledování dítěte -  
aktivita na úrovni  
kraje, IP dítěte  
(sledování dílčích  
úspěchů na kraji  
neměřitelné)

Prevenčí školního neúspěchu v průběhu studia i u závěrečných zkoušek je soustavný, a především průřezový rozvoj gramotností a kritického myšlení. Tyto kompetence totiž zvyšují úspěšnost žáků ve všech oborech vzdělávání. Efektivní cestou rozvoje je přiblížit proces učení prostředí, ve kterém jsou žáci zvyklí fungovat. Využíváním digitálních technologií ve výuce, větším prostorem pro tréninkové, skupinové a projektové aktivity (např. rozvoj komunikačních kompetencí formou skupinových diskuzí, práce na samostatném projektu, práce se zdroji, formulace výstupů, dokumentace), ale také běžným zařazováním současných témat.

Prevence školního neúspěchu...co lze dělat obecně?

Předčasné odchody ze vzdělávání ve vztahu k oblastem intervence krajského akčního plánování (KAP), NPI, 2020

## 8 DEPISTÁŽ OHROŽENÝCH DĚTÍ dle ČŠI 2021

1. fyzický zjev dítěte a jeho somatické zdraví
2. psychická pohoda a emoční reagování
3. sociální vztahy k vyučujícím nebo dětem
4. spirituální či hodnotová oblast

PREVENTISTICKÁ  
ZRUČNOST a  
včasnost

i u  
lékařů...

Školní systém „včasného varování“, na základě průběžného sledování a vyhodnocování prospěchu a docházky žáků, zejména kombinace nejzávažnějších indikátorů, k nimž patří:

- špatný prospěch, resp. výrazné zhoršení prospěchu žáka
- rizikové chování žáka (absence, návykové látky, agresivní chování, šikana)
- „odpojení“ žáka v rámci třídy nebo školy, špatná atmosféra ve třídě registrovaná třídním učitelem

Jak:

- Dotazník pro žáky zaměřený na úspěšnost adaptace na střední škole
- Dotazník pro rodiče
- Mapování klimatu ve třídě na základě sociometrického měření
- Screening potenciálně problematických žáků v rámci adaptačního kurzu
- Individuální rozhovory se školním psychologem nebo výchovným poradcem
- Identifikace problematických žáků v rámci preventivního protidrogového programu
- Schránky důvěry

PREVENTISTICKÁ  
ZRUČNOST

5.1. Vyhledávání ohrožených žáků pomocí nespecifických nástrojů

Metodická doporučení pro práci se žáky ohroženými předčasným odchodem ze vzdělávání, 2018



**Parkoviště pro  
systémové  
bariéry**